

Jaro

Jaro je symbolem zmrtvýchvstání Ježíše a naděje na vítězství dobra nad zlem.

Příroda v zimě spí a nabírá síly k novému životu. Stromy, květiny, zpěvaví ptáci jakoby umřeli. Na jaře, kdy sluneční paprsky nabírají na síle, se příroda probouzí. Odívá se do krásy, symbolizuje nový život. Stejný význam má Ježíšovo zmrtvýchvstání – hlavní velikonoční událost. Jeho smrt na kříži nebyla definitivní, ale stala se cestou k obnově života. Člověk může věřit v dobro, protože to je silnější než zlo. Dobro nakonec zvítězí. Jaro je symbolem dobra – přijde vždy – každý rok vystřídá zimu.

Kohout

Kohout je symbolem svědomí. Můžeme s dětmi hovořit na téma kamarádství a věrnost svým slibům.

Ve velikonočním příběhu se s kohoutem setkáme v souvislosti s apoštolem Petrem. Píší o tom všichni čtyři evangelisté. Jejich líčení se v detailech neshodují, ale podstata je stejná: Petr zapřel Ježíše a když jsi to uvědomil, rozplakal se:

Ježíš mu odpověděl: "Amen, pravím ti, že ještě této noci, dřív než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš." Mt 26,34

Tu se začal zaklínat a zapřísahat: "Neznám toho člověka." V tom zakokrhá kohout; Mt 26,74
... tu se Petr rozpomněl na slova, která mu Ježíš řekl: 'Dříve než kohout zakokrhá, třikrát mě zapřeš.' Vyšel ven a hořce se rozplakal. Mt 26,75

Kvočna s kuřátky

Kvočna je symbolem ochrany. Ujišťuje nás, že existuje místo, kde je možné nalézt ochranu.

Když nad dvorem krouží dravý pták, je smrtelným nebezpečím pro malá kuřátka. Utíkají ke své mamince, která je svými křídly ochrání. Tento symbol nám připomíná, že Bůh slibuje člověku neustálou ochranu před zlem.

Kuřátko ve skořápce

Je symbolem Ježíšova zmrtvýchvstání a vzkříšení člověka.

Vajíčko vypadá spíše jako neživé. Stalo se symbolem zavřeného hrobu. V praskající skořápce, ze které se klube živé kuřátko, lidé začali vidět symbol Ježíšova vzkříšení, který ležel v hrobě a třetí den byl kámen odvalen a Ježíš vstal z mrtvých a setkal se se svými přáteli. Toto velikonoční vejce se stalo také symbolem příslibu nového života člověka po jeho vzkříšení.

Motýl

Motýl je symbolem proměny člověka. Je také symbolem vzkříšeného Krista – dárce nového života.

Motýl naklade vajíčka, z nichž se vylíhnou housenky, které se živí velkým množstvím zelené potravy. Když přijde jejich čas, zakuklí se. Kukla také praskne v pravý čas, teprve poté, co se housenka promění v motýla a ten je schopen samostatného života. Vše je „naprogramováno“ tak, že není možné do tohoto procesu zasahovat nějakým urychlováním, jinak by motýl nemohl vzlétnout a zahynul by. Motýl koná důležitou službu – podílí se na opylování květů rostlin.

Člověk potřebuje ke svému plnohodnotnému životu také „dozrát“. Potřebuje vhodnou „stravu“ – příklady dobra kolem sebe, vědomosti, ideály... Pak potřebuje čas, aby se dozrál – proměnil se v dospělého člověka, který je schopen vzlétnout – přijmout úkol (poslání) a pracovat na jeho uskutečňování. Motýl je symbolem člověka, který přijal nový život a své poslání.

Osel

Osel je symbolem poslušnosti a pokory, a také Ježíšovy královské moci.

Na oslátku přijel Ježíš týden před Velikonocemi, na Květnou neděli, do Jeruzaléma. Jeho přátelé před něj pokládali své pláště a radovali se. Provolávali Ježíše králem.

Sám osel je symbolem poslušnosti. Ježíše čekalo velké utrpení – mučení a smrt na kříži. Poslušně ho přijal, protože věděl, že tím zachrání mnoho lidí z moci zla.

Páv

Páv je symbolem nesmrtelnosti. Podle staré tradice ztrácí páv na podzim všechna svá pera a na jaře dostává opět nová. Dříve si lidé také mysleli, že maso z mrtvého páva nemůže shnit. Páv je proto považován za symbol života, který nemá konce.

Pelikán

Pelikán je symbolem Ježíše, který pro vylil svou krev na kříži pro záchranu lidí.

Pelikán má na své hrudi vak, do kterého loví ryby. Když krmí svá mláďata, vytahuje svým velkým zobákem ryby z vaku. Přitom se často zraní a jeho peří se zabarví krví. Proto si lidé mysleli, že pelikán si drásá hrud' a krmí mláďata svou vlastní krví.

Popel a tráva

Popel je symbolem očištění, ze kterého povstává nový život – květiny.

Popel se dříve používal také jako čistící prostředek. Lidé neměli talíře a jedli z prohlubní, vydlabaných do desky stolu. Po jídle se tyto dolíky čistily popelem. Proto je symbolem očištění.

Popel se může smíchat se zemí a do této půdy se vyseje řeřicha nebo tráva pro velikonoční hnízdo – je to symbol nového života, který nastává po očištění. To vychází z tradice prvních křesťanů, kteří si po těžkém provinění nechávali nasypat na hlavu popel, oblékli si režný oděv a až do Velikonoc museli stát u vchodu do kostela a byli vyřazeni ze společnosti ostatních. Tomu se říkalo, že veřejně činí pokání. Na Zelený čtvrtek se mohli umýt a byli opět přijati, aby začali nový život.

Popel je také znamením, že něco nemůže trvat stále. Všechno má nějakou chybu a také svůj konec. Všechno pomíjí.

Pták Fénix

Život je silnější než smrt. Je symbolem naděje ve zmrtvýchvstání.

Fénixovi se říká „rajský pták“. Podle pověsti žije Fénix v Indii. Každých 500 let se vydává na cestu k libanonským cedrům a přilétá ke knězi Slunečního města. Kněz navrší na oltář dřevo vinné révy a zapálí je. Pták Fénix se posadí do ohně, plameny ho pohltnou a shoří. Následujícího dne najde kněz v popelu kuklu, které o den později narostou křídla. Třetího dne je pták zase takový, jako byl dříve.

První křesťané viděli v Ježíšově smrti a zmrtvýchvstání podobnost se smrtí ptáka Fénixe a jeho znovu probuzením se do života. Proto si tímto symbolem zdobili hroby, aby vyjádřili svoji víru, že smrt není definitivní, ale člověk dostává nový život u Boha.

Vajíčko - zdobené

Vejde je symbolem plodnosti, protože obsahuje zárodek života.

Pro svůj jednoduchý tvar a obdivuhodnou životní sílu, kterou v sobě obsahuje, bývalo také symbolem dokonalosti a úplnosti.

V křesťanské symbolizuje velikonoční zmrtvýchvstání Ježíše Krista – jako z vejce vychází živé kuře, tak vyšel živý Ježíš z hrobu.

Zajíček

Zajíček je symbolem nebeského Otce, který se o člověka neustále stará. Také Ježíš byl nazván prorokem Emanuel – tj. „Bůh s námi“.

Zajíc nemá oční víčka, proto se zdá, že stále vidí. Tím se stal v lidové tradici symbolem stále přítomného Boha. Z této skutečnosti se vyvinula velikonoční tradice: na velikonoční pondělí zajíček schovává dětem pro radost do zahrady barevná velikonoční vajíčka. Děti je musejí najít, a pak se z nich radují.

Alfa a omega - začátek a konec

Písmeno alfa je první v řecké abecedě a jím také začíná řecké slovo arché = počátek. Z tohoto důvodu je i v umění symbolem prvopočátku.

Písmeno omega je poslední v řecké abecedě. Tato dvě písmena objímají a uzavírají všechna ostatní. Proto jsou symbolem Boha, jenž vše objímá, a symbolem Ježíše Krista, který je „první a poslední, počátek a konec“.

Tento symbol používali první křesťané, když chtěli zdůraznit božství Pána Ježíše. Malovali kolem nich vavřínový věnec jako znamení úcty, nebo olivovou větev – znamení pokoje.

Tento symbol najdeme na starých římských mincích, na amforách, vázách, zlatých předmětech i na hrobech, na mozaikách a cihlách.

V pozdější době byl tento symbol různě obměňován. Například se mezi alfu a omegu psalo písmeno „M“ – medium = střed, což odpovídalo výroku sv. Pavla „*Ježíš je týž včera i dnes i na věky*“. Nebo se psala alfa i omega třikrát, což mělo vyjádřit platnost symbolu až k absolutnu. Písmena alfa a omega na příčných břevnech kříže symbolizují, že Ježíš objímá celý svět od počátku až do konce času.

V katolické liturgii se písmeny alfa a omega zdobí velikonoční svíce – paškál, která je symbolem Krista. Nad touto svící se modlí kněz na počátku bohoslužby o Velké noci, vpichuje do ní kadidlová zrna, rozsvěcuje ji od ohně a věřící si od ní zapalují své svíčky.

Beránek

Beránek je v Bibli symbolem oběti života pro záchranu druhých. Vychází to z příběhu o odchodu Izraelitů z egyptského otroctví, kdy zabíjeli beránky a pomazali veřeje dveří jeho krví na znamení příslušnosti k vyvolenému národu. Tak se zachránili od pohromy, která postihla Egyptany.

Beránek patřil ve starozákonní době k obětním zvířatům. Byl postaven oltář, zabito zvíře a obětováno. Krev beránka byla symbolem „smytí vin“ lidí na smír s Bohem. Podobné oběti existovaly v dalších starých kulturách. Někde se obětovali i lidé, zejména děti.

V Sýrii nazývali eucharistický chléb v počátcích křesťanství „amnos“ tj. beránek. Z toho se vyvinul zvyk, že se při lámání chleba před přijímáním volá: „Beránku Boží, ty, který snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi!“.

Tato symbolika vychází z biblických textů:

Byl trápen a pokořil se, ústa neotevřel; jako beránek vedený na porážku, jako ovce před stříhači zůstal němý, ústa neotevřel. Iz 53,7

Druhého dne spatřil Jan Ježíše, jak jde k němu, a řekl: "Hle, beránek Boží, který snímá hříchy světa." J 1,29

„To místo Písma, které četl, znělo: `Jako ovce vedená na porážku, jako beránek, němý, když ho stříhají, ani on neotevřel ústa. Ponižil se, a proto byl soud nad ním zrušen; kdo bude moci vypravovat o jeho potomcích? Vždyť jeho život na této zemi byl ukončen.´ Dvořan se obrátil k Filipovi: "Vylož mi, prosím, o kom to prorok mluví - sám o sobě, či o někom jiném?" Tu Filip začal u toho slova Písma a zvěstoval mu Ježíše.

Sk 8,32-35

A v pravici toho, který sedí na trůnu, spatřil jsem knihu úplně popsanou, zapečetěnou sedmi pečeti. Tu jsem uviděl mocného anděla, který vyhlásil velikým hlasem: "Kdo je hoden otevřít tu knihu a rozlomit její pečeti?" Ale nikdo na nebi ani na zemi ani pod zemí nemohl tu knihu otevřít a podívat se do ní. (...) Vtom jsem spatřil, že uprostřed mezi trůnem a těmi čtyřmi bytostmi a starci stojí Beránek, ten obětovaný; měl sedm rohů a sedm očí, což je sedmero duchů Božích vyslaných do celého světa. 7 Přistoupil k tomu, který sedí na trůnu, a přijal knihu z jeho pravice. A když tu knihu uchopil, čtyři bytosti a čtyřadvacet starců padlo na kolena před Beránkem; každý měl loutnu a zlatou nádoby naplněnou vůní kadidla, což jsou modlitby Božího lidu. A zpívali novou píseň: "Jsi hoden přijmout tu knihu a rozlomit její pečeti, protože jsi byl obětován, svou krví jsi Bohu vykoupil lidi ze všech kmenů, jazyků, národů a ras a učinil je královským kněžstvem našeho Boha; a ujmou se vlády nad zemí." (...) Zj 5

Cesta

Cesta je symbolem lidského života. Člověk hledá cestu, která ho přivede k věčnému pokoji. Ježíš o sobě řekl, že on je Cesta, která vede člověka k naplnění jeho života.

Klasy – pšeničné

Jsou symbolem spolupráce a vzájemnosti mezi lidmi.

Základní potravinou člověka je chléb, proto hraje důležitou úlohu v mnoha kulturách. Je symbolem toho, co člověk k životu nutně potřebuje. Zrna obilí jsou výchozí surovinou pro výrobu chleba. Když vyrostou a uzrají, jsou zrna obilí vymláčena z klasů, drcena a rozemleta na mouku, z níž se peče chléb.

Jeden chléb připravený z množství zrn, který se láme (nebo krájí), aby z něho mohli jíst všichni, je působivým symbolem sjednocující funkce jídla (hostiny).

Chléb může být též symbolem lidské spolupráce: lidé, když chtějí společně něco vykonat pro sebe navzájem nebo pro druhé, se musí spojit podobně jako ta zrnka, aby se mohli stát „chlebem“ pro druhé – darovat jim něco důležitého pro jejich život. Toto spojení může obnášet i to, že člověk dokáže vzdát svých představ, daruje něco ze sebe.

Kříž

(z něj vytéká voda živá, s pěti ranami, rozkvetlý kříž...)

Kříž byl pro antického člověka nástrojem nejpotupnějšího způsobu trestu smrti. Pro křesťany se stal díky vzkříšení Ježíše Krista znamením jeho vítězství a života. Od 2. století se jím začaly označovat křesťanské hroby.

Kříž tedy představuje vše, co je obsahem velikonočního tajemství. Užívá se samotný nebo s dalšími symboly. Například:

- harmonie: svislé rameno kříže ukazuje na lásku Boha k lidem, na to, že člověk není na světě sám, ale je pro něj určen život u Boha; vodorovné rameno ukazuje na vzájemnou lásku mezi lidmi, jejímž vzorem je pro křesťana Ježíš;
- kříž může symbolizovat lidské tělo: hlava směřuje vzhůru, k tomu, co člověka přesahuje; ruce jsou roztažené – směřují k druhým lidem, se kterými chce člověk žít ve společenství; nohy jsou na zemi – země je člověku darována, aby ji spravoval; oba směry se setkávají v srdci – symbolu lásky
- bohatě zdobený kříž drahokamy a jinými cennostmi: symbolizuje kříž jako znamení života, který je tím nejcennějším, co člověk má (zářivě svítící kříž je znamením blížícího se druhého příchodu Ježíše)
- kříž zdobený květinami a jinými symboly z přírody – opět ukazuje na dar života, který může být plnohodnotný, když člověk žije láskou
- kříž, ze kterého vytéká voda – připomíná probodení Ježíšova boku na kříži. Tato voda je opět symbolem života, který Ježíš svou smrtí na kříži lidem daroval (síla dobra, vysvobození z moci zla)
- kříž s pěti ranami – připomíná bolest, kterou Ježíš vytrpěl, když byl zraněn na pěti místech (hlava, ruce a nohy).

Ryba

Je symbolem Ježíše a života s ním.

Již v prvopočátcích křesťanství se tento symbol používal. Vychází to z řeckého jména pro rybu ICHTHYS, kterému bylo přiřazeno vyznání: Ježíš Kristus je Boží Syn Spasitel – to je také poselstvím Velikonoc.

Ryba má vztah k vodě a tím symbolicky i ke křtu. Kristus je velkou rybou a ti, kdo byli pokřtěni, jsou jako ryby zrozené v křestní vodě. Ryby, které zůstanou ve vodě, budou stále žít.

Ryba nad číší s velkými uchy je symbolem Krista v eucharistii.

Ryba a plástev medu jsou symboly vzkříšení.

Slunce

Slunce bylo zbožštěno pohanskými národy jako zdroj světla a tepla, na němž závisí všechen život v přírodě. Slunce je díky svým vlastnostem hojně využívaným symbolem, který zjevuje Boží tajemství.

Všechny tyto symboly vyjadřují dobro, které je silnější než zlo, protože Kristus nad ním zvítězil svou smrtí a vzkříšením.

Biblické významy slunce v souvislosti s Velikonocemi:

- Slunce – symbol Ježíše. **Mal 3,20:** Ale vám, kdo se bojíte mého jména, vzejde **slunce** spravedlnosti se zdravím na paprscích. Rozběhnete se a budete poskakovat jako vykrmení býčci,...
- Ježíš jako slunce Boží spravedlnosti – Božího daru, který je třeba přijmout vírou. **Mt 13,43:** Tehdy spravedliví zazáří jako **slunce** v království svého Otce. Kdo má uši, slyš!"

Ve výtvarném umění bývá hora Golgota s křížem, na kterém byl Ježíš ukřižován, a v záři slunce. Ježíš vstal z mrtvých a tím přemohl smrt, která je způsobem zlem.

Stůl a stolování

Významově bohatý výraz lidského společenství.

Lidé sedící u jednoho stolu tvoří společenství. Důvěra a přátelství se dává najevo v podobě pozvání k jídlu, v účasti u rodinného stolu. Ke stolování patří smlouva a vzájemná důvěra. Společné jídlo představuje komunikaci mezi sebou navzájem. V židovství se jednalo i o komunikaci s Bohem – dárce života. Také křesťané mají ve zvyku děkovat Bohu a jídlu.

V Bibli je hostina obrazem Božího království, které už vstoupilo do tohoto světa. „Stolování“ kolem oltáře při slavení eucharistie (tj. díkyčinění, v běžné řeči bohoslužbě) se toto společenství křesťanů s Bohem v Božím království zviditelňuje.

Svíce

Velikonoční svíce – paškál – je symbolem Ježíše – světla národů.

Svíce může být výrazem lidské duše, ukazovat smysl jejího života. Stojí pevně na svém místě, vysoko vztyčená, čistá a ušlechtilá. Stojí tam, kde má stát, před Bohem. Nic na ní neprchá ani neuhýbá. Ani člověk byl neměl utíkat svému určení, neměl by se ptát stále proč a nač. Světlo svíce září a hřeje, vítězí nad tmou. Svíčka dává sama sebe, aby jiným prosvěttila noc. Celá se přeměňuje ve světlo. To je nejhlubší smysl života a poselství Velikonoc.

Od narození až do smrti svíčka ukazuje lidem: Vy jste děti světla.

Větve zelené

Zelené větve různých stromů a keřů jsou symbolickým znamením úcty, slávy a nesmrtelnosti. Proto mávaly zástupy lidí zelenými větvemi vstříc Kristu jedoucímu na oslátku do Jeruzaléma. Lidé si také představovali, že některé větve přináší štěstí a chrání před zlem.

Olivová větvička, kterou Noemovi přinesla do archy holubice předznamenávala, že vody potopy opadávají. Ratolest se tak stala symbolem nově se probouzejícího života a smíření s Bohem.

Vinná réva

Symbol plného života a hojnosti, jaký nabízí život s Bohem.

Vinná réva je také označením Ježíše – Zachránce. On je vinný kmen, ze kterého budou růst ratolesti a ponесou hojné ovoce. Vinice je symbolem církve.

Víno je symbolem radosti a plnosti Božích darů, které přicházejí spolu s Božím královstvím na zemi.

Voda

Pro antického člověka je voda pramenem plodnosti. Kde není vody, je mrtvá poušť. Současně voda svou mocí zaplavovat člověka ohrožuje až ke katastrofě. Stojatá voda, která se snadno kazí, byla považována za sídlo démonických sil. Proto se prováděl exorcismus a její žehnání.

Stará římská modlitba ke svěcení křestní vody vidí v křestním prameni mateřský klín oplodňovaný Božím Duchem jako kdysi na počátku, kdy se „duch Boží vznášel nad vodami“. Křestní vodou má tedy církev zrodit lidi k novému životu.

Z Ježíšova boku vyšla na kříži krev a voda, které dávají nový život bez strachu z moci zla.

Zvon a zvonky

Znamení pro svolávání lidí. Tuto funkci měly zvony v Číně i v antice. V křesťanství se zvony používaly nejprve v kláštrech, později je nahradila dřevěná klepadla, z toho se vyvinul zvyk vrátit se ke klapačkám v době připomínky Ježíšova utrpení od Zeleného čtvrtku do Bílé soboty.

Zvony také upozorňovaly na průběh bohoslužeb a vyzývaly k modlitbě (tzv. klekání). Zvony jsou tak ohlašovateli skutečnosti, že se člověk má obracet k Bohu. O slavnostech zvony vyzvánějí zvláště slavnostně ke chvále Boží. K Velikonocím tedy zvony patří, neboť připomínají křesťanům největší vítězství a tedy radost v dějinách lidstva.